

Sygn. akt V KK 432/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dorota Rysińska (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Piotr Mirek

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **podmiotu zbiorowego Agencji Celnej i Spedycyjno-Transportowej „O.”, sp. j. z siedzibą w [...]**,
pociągniętego do odpowiedzialności na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w dniu 14 grudnia 2017 r.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego, na korzyść podmiotu zbiorowego,
od wyroku Sądu Rejonowego w [...],
z dnia 11 września 2008 r.,

- I. uchyla zaskarżony wyrok i uniewinnia od przypisanej odpowiedzialności podmiot zbiorowy Agencję Celną i Spedycyjno-Transportową „O.”, sp. j. z siedzibą w [...];**
- II. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Prawomocnym wyrokiem z dnia 15 października 2007 r., Sąd Rejonowy w [...] uznał M. K. za winną popełnienia przestępstwa skarbowego z art. 76 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s. i za to na podstawie art. 17 § 1 k.k.s. i art. 18 § 1 k.k.s. zezwolił oskarżonej na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności za popełnione przestępstwo i wymierzył jej karę 2.000 zł grzywny.

Wyrok ten stał się podstawą do złożenia przez prokuratora wniosku o pociągnięcie podmiotu zbiorowego Agencję Celnej i Spedycyjno-Transportowej z siedzibą w [...] do odpowiedzialności za czyn zabroniony pod groźbą kary.

Po rozpoznaniu wniosku Sąd Rejonowy w [...] wyrokiem z dnia 11 września 2008 r., na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary orzekł wobec podmiotu zbiorowego karę pieniężną w wysokości 2000 zł; na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy orzekł przepadek korzyści majątkowej na rzecz Skarbu Państwa oraz zasądził od podmiotu zbiorowego na rzecz Skarbu Państwa zwrot kosztów postępowania i wymierzył mu opłatę w kwocie 200 zł.

Kasację od prawomocnego wyroku z dnia 11 września 2008 r., złożył Prokurator Generalny, który zaskarżając ww. wyrok w całości na korzyść podmiotu zbiorowego Agencji Celnej i Spedycyjno-Transportowej, zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego – art. 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. Nr 197, poz. 1661 z późn. zm.), poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, że przepis ten mógł być podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego Agencji Celnej i Spedycyjno-Transportowej, za czyn zabroniony pod groźbą kary, popełniony przez M. K. działającą w imieniu i na rzecz Spółki jako wspólnik uprawniony do jej reprezentowania oraz wykonywania kontroli wewnętrznej i prowadzenia spraw księgowych.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w [...].

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest zasadna, co pozwalało na jej uwzględnienie na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.).

Nie ulega wątpliwości, że na dzień wyrokowania, tj. 11 września 2008 r., zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności podmiotu zbiorowego określone w art. 3 i 4 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (M. K. była współnikiem spółki, uprawnionym do jej reprezentowania oraz wykonywania kontroli wewnętrznej i prowadzenia spraw księgowych wskazanego podmiotu zbiorowego, a fakt popełnienia przez nią przestępstwa skarbowego został potwierdzony prawomocnym wyrokiem skazującym). Nie został jednak spełniony trzeci z warunków, przewidziany w art. 5 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary – przesłanka zawinienia. Przepis ten w ówczesnym brzmieniu (do dnia 14 listopada 2011 r.) całkowicie pomijał przesłankę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyny zabronione przez osoby wskazane w art. 3 pkt 1 ustawy, ustanawiając w sposób zupełnie jednoznaczny przesłankę zawinienia podmiotu zbiorowego dla osób wskazanych w pkt 2 i 3 art. 3 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. W odniesieniu do winy podmiotu zbiorowego można zatem mówić tylko o winie w wyborze i nadzorze, ale jedynie wobec osób wymienionych w pkt 2 i 3 art. 3 ustawy. Podmiot zbiorowy nie ponosił natomiast odpowiedzialności organizacyjnej za działania osób wymienionych w art. 3 pkt 1 ustawy („działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku”).

Powyższe prowadzi z kolei do wniosku, że popełnienie czynu zabronionego przez osoby, które w strukturze podmiotu zbiorowego działają w jego imieniu lub w jego interesie w ramach własnego uprawnienia lub obowiązku, nie stanowiło podstawy prawnej do orzeczenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyny zabronione pod groźbą kary. Przedstawione zapatrywanie było już wielokrotnie potwierdzane w orzecznictwie Sądu Najwyższego i nie budziło kontrowersji (zob. m.in. wyroki SN: z 6 kwietnia 2011 r., V KK 15/11, OSNKW 2011, z. 8, poz. 72; z 7 marca 2012 r., III KK 265/11, LEX nr 1163199; z 25 czerwca 2013 r., V KK 93/13, LEX nr 1331406; z 18 września 2013 r., V KK 187/13, LEX nr 1363453).

Z tego zaś wynika, że zaskarżony kasacją wyrok Sądu Rejonowego w [...], uznający odpowiedzialność podmiotu zbiorowego Agencji Celnej i Spedycyjno-Transportowej. z siedzibą w [...] za czyn popełniony przez M. K. działającą w imieniu i na rzecz Spółki jako wspólnik uprawniony do jej reprezentowania oraz wykonywania kontroli wewnętrznej i prowadzenia spraw księgowych, został wydany z naruszeniem przepisu art. 5 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary na skutek błędnej wykładni tego przepisu, co miało rażący charakter i istotny wpływ na treść orzeczenia.

W orzecznictwie wyrażono jednak odmienne stanowiska w kwestii tzw. orzeczenia następczego w tego rodzaju sprawach. W szczególności wyrażono pogląd, że w wypadku negatywnego rozpoznania wniosku o pociągnięcie do odpowiedzialności podmiotu zbiorowego winno dojść do oddalenia tego wniosku i że w związku z tym – z uwagi na treść art. 537 § 2 k.p.k. – nie wolno w postępowaniu kasacyjnym wydawać takiego orzeczenia reformatoryjnego, tylko należy po uchyleniu kwestionowanego wyroku, przypisującego odpowiedzialność podmiotowi zbiorowemu, przekazać sprawę sądowi właściwemu do ponownego rozpoznania (zob. m.in. wyroki SN: z 25 czerwca 2013 r., V KK 93/13, LEX nr 1331406; z 18 września 2013 r., V KK 187/13, LEX nr 1363453). Tego rodzaju stanowisko podzielił również w wywiedzionej kasacji Prokurator Generalny (s. 8-9 kasacji). Rozpoznający niniejszą sprawę skład Sądu Najwyższego opowiedział się jednak za koncepcją dopuszczającą wydanie wyroków uniewinniających w stosunku do podmiotów zbiorowych. W tym zakresie odwołać należy się do wyczerpującej argumentacji, przedstawionej w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 4 lipca 2013 r. (V KK 149/13, OSNKW 2013/10, poz. 90), zgodnie z którym w razie zasadnego zarzutu kasacji o pociągnięciu podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności przewidzianej w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, pomimo braku podstaw do tej odpowiedzialności, a więc w sytuacji, gdy przypisanie tej odpowiedzialności jest oczywiście niesłuszne, Sąd Najwyższy, stosownie do art. 537 § 2 k.p.k. w zw. z art. 22 tej ustawy, powinien uniewinnić ten podmiot od przypisanej mu odpowiedzialności, nie musi więc w tym celu, uchylając wyrok, przekazywać sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania. Takie

postąpienie służy przy tym także przyspieszeniu procesu, jako że w razie sugerowanego w kasacji uchylenia wyroku z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania postępowanie to musiałoby jeszcze trwać jakiś czas, a przy tym wykazany brak podstaw odpowiedzialności jest oczywisty i rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego zamyka ostatecznie tę sprawę zdecydowanie szybciej w interesie zarówno podmiotu zbiorowego pociągniętego do odpowiedzialności, jak i wymiaru sprawiedliwości (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 r., V KK 39/16, LEX nr 2004225).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

kc